

УДК 378.147

ДІАГНОСТИКА СФОРМОВАНOSTI КУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО КОМПОНЕНТА КОНФЛІКТОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ В СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ ЗВО

О. В. Гречановська

ORCID 0000-0002-8342-5017

Технічний прогрес та потреба у висококваліфікованих фахівцях технічних спеціальностей зростає з шаленими темпами. В цій гонтиві за професіоналізмом дуже часто не приділяється увага тому, що професіоналізм майбутніх інженерів має проявлятися не лише серед технічних пристроїв, а й у спілкуванні з іншими людьми, а євроінтеграційні процеси спонукають до спілкування з людьми інших національностей, віросповідань, етносів, культур. Тому формування конфліктологічної культури в майбутніх фахівців технічних спеціальностей, наразі, є важливою складовою професійної компетентності. В статті виокремлено компоненти конфліктологічної культури, до яких віднесено мотиваційно-професійний, психологічний, когнітивно-креативний, культурологічний, оцінювальний компоненти. Одним із пріоритетних компонентів розглядається культурологічний компонент. Автор розглядає культурологічний компонент конфліктологічної культури майбутніх фахівців технічних спеціальностей як здатність фахівців технічних спеціальностей оволодіти знаннями, що допоможуть їм вільно орієнтуватися та спілкуватися в полікультурному суспільстві, протистояти антигуманістичним тенденціям у професійній діяльності та толерантно підходити до розв'язання проблем, сприяти розумінню та запобіганню конфліктологічних проблем. В основу культурологічного компонента покладено такі аспекти, як: комунікативні здібності та безконфліктне спілкування; ідеї етнічної ідентифікації; основи професійної етики; здатність до толерантності; сприйняття полікультурності інших та вміння співіснування з ними.

В статті представлені результати педагогічного експерименту сформованості культурологічного компоненту майбутніх фахівців технічних спеціальностей. Ефективність запровадження інтерактивних технологій навчання у процесі викладання гуманітарних та культурологічних дисциплін, що сприяють формуванню культурологічного компоненту

конфліктологічної культури студентів технічних закладів вищої освіти доведено критерієм Колмогорова-Смірнова.

Ключові слова: *конфліктологічна культура, культурологічний компонент, критерій Колмогорова-Смірнова, гуманітарні дисципліни.*

Постановка проблеми. У наш час стрімкого економічного і технічного прогресу, євроінтеграції, воєнних загострень у різних куточках світу особливу увагу під час формування майбутніх фахівців технічних спеціальностей потрібно звернути на формування конфліктологічної культури, адже професійні знання не повністю можуть забезпечити потреби особистості. Вищі навчальні заклади покликані формувати не лише фахівців-«технарів», вищий навчальний заклад – це місце формування майбутньої еліти.

Інженер як суб'єкт технічної діяльності є фахівцем, який вирішує проблеми проектування, конструювання, функціонування, практичного застосування техніки й технології на науковій основі. Діяльність інженера багатогранна та поліфункціональна. Він діє не лише серед різноманітних технічних пристроїв, але й, передусім, серед людей, що також знаходяться в різних стосунках з технікою, технологією, техносферою (Лебедев, 1990, с. 18).

Базовими компонентами конфліктологічної культури майбутніх фахівців технічних спеціальностей в процесі гуманітарної підготовки нами виокремлено: *мотиваційно-професійний, психологічний, когнітивно-креативний, культурологічний, оцінювальний.* Одним із пріоритетних компонентів ми розглядаємо культурологічний компонент.

У сучасних умовах розвитку вищої технічної школи виховати інженера-інтелігента можна тільки за умови створення особливого культурного середовища навчання і виховання, що пов'язано з духовно-моральним, культурно-естетичним насиченням змісту всього педагогічного процесу. Саме гуманітарна освіта має можливість забезпечити здобуття і поглиблення загальноосвітньої, загальнокультурної і наукової підготовки, саме вона звернена безпосередньо до людини, її інтелектуальної та емоційної сфери, до усвідомлення свого життєвого призначення і місця в суспільстві (Вдовцова, 2003). Але здобуття культурологічних знань стикаються з рядом проблем у технічних вищих навчальних закладах.

Культурологічні знання, в основному, відбуваються за рахунок дисциплін культурологічного циклу, що є особлива та окрема сфера знань, тому подання матеріалу «не для культурологів» вимагає ретельної підготовки та правильного вибору. Теоретичний матеріал, який подається під час викладання культурологічних дисциплін, не дає можливості

студентам правильно оцінити важливість цих знань. На нашу думку, теоретичний матеріал має підкріплятися і практичними знаннями. Звичайно, що студенту, який прийшов навчатися в технічний вищий навчальний заклад буде важко опанувати культурологічні дисципліни, якщо викладення матеріалу буде проходити традиційно. Зацікавлення студента повинно відбуватися не лише через засвоєння знань, а й розуміння професійності через призму культурологічних підходів, тому активні форми роботи, де студенти є активними не лише учасниками, а організаторами та модераторами заняття, неупереджено оцінювати свої знання та колег – це можуть бути заняття у вигляді прес-конференції, диспуту, круглого столу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття конфліктологічної культури в науково-педагогічних джерелах з'являється на початку ХХІ ст. та більш активно використовується вітчизняними науковцями та науковцями ближнього зарубіжжя. У своїх роботах цей феномен було проаналізовано: Н. Самсоною, А. Вербицьким, О. Щербаковою, І. Почекаєвою, Н. Підбуцькою, Т. Черняєвою, Н. Серебровською та ін..

Аналізуючи підходи зарубіжних науковців, ми розглядаємо таке поняття як «культурний конфлікт» та «конфлікт культур», які є більш поширеними в зарубіжній науковій думці та входять в основу знань конфліктологічної культури. Нам імпонують підходи до цієї проблеми таких зарубіжних науковців: Daniele Novara, Н. Turner Jonathan, William Kornblum, П. Гуревич, Ю. Давидов, Н. Злобин, Д. Петров, С. Хантингтон, Kevin Avruch, Л. Аза, В. Гьосле, Т. Колбіна та інші.

Аналіз підходів вітчизняних та зарубіжних науковців дав змогу сформувати власне визначення конфліктологічної культури, в якому *конфліктологічна культура особистості* розглядається як така, що об'єднує знання (вчення) про конфлікт та культуру, спрямовує на вміння їх практичного застосування, надає навички прогнозування, запобігання, профілактики та актуалізації вирішення конфліктів у різних життєвих ситуаціях, вміння адаптуватися в конфліктогенному середовищі, базуючись на культурно-суспільному досвіді. А *конфліктологічна культура майбутніх фахівців технічних спеціальностей* – як конфліктологічну культуру особистості, яка є компонентом професійно важливих якостей фахової компетентності, набутої в процесі навчання у ЗВО.

Формування конфліктологічної культури потребує ретельного підходу до освітнього процесу під час викладання культурологічних та гуманітарних дисциплін. Упровадження компетентісного підходу в навчально-виховний процес технічних ЗВО не можливий без упровадження

інтерактивних технологій, особлива необхідність їх упровадження виникає в процесі викладання гуманітарних та культурологічних дисциплін у технічних ЗВО. Цій проблемі присвячено ряд досліджень таких науковців, як М. Виленський, С. Вітвицька, Р. Гуревич, І. Дичківська, О. Дубасенюк, Э. Зеер, М. Кларин, М. Левина, С. Наход, С. Ніколаєнко, Л. Онофрійчук, В. Петрук, О. Пехота, І. Підласий, Н. Побірченко, Л. Пирожниченко, О. Пометун, Дж. Равен, А. Рибачук, Г. Селевко, Л. Семушина, О. Січкарук, О. Степанов, І. Турчина, М. Фіцула, В. Химинець, Д. Чернілевський, М. Чошанов, Н. Щуркова та багатьох інших.

Постановка завдання. Важливо дослідити та експериментально перевірити питання формування конфліктологічної культури майбутніх фахівців технічних спеціальностей через призму культурологічного компонента. Оскільки формування цього компонента здійснюється за допомогою гуманітарних та культурологічних дисциплін («Історія української культури», «Педагогіка, психологія та методика викладання у вищій школі»), то експериментальне дослідження має базуватися на психолого-педагогічних тестових завданнях та опитуваннях під час вивчення таких дисциплін.

Мета статті – обґрунтувати та експериментально перевірити сформованість культурологічного компонента конфліктологічної культури майбутніх фахівців технічних спеціальностей.

Виклад основного матеріалу. Розглядаючи культурологічний рівень майбутнього фахівця, ми хочемо звернути увагу на дані, які представлені після широкого опитування (охоплено понад 20 тис. випускників) в рамках європейського проекту HEGESCO. За оцінками недавніх випускників європейських вишів, факторами, які підвищують шанси працевлаштування є: досвід та наявність контактів з професійним середовищем – 25%; інтелектуальний капітал – 16%; рівень оцінок (середня понад 4;0) – 13%; рівень культурного розвитку – 13%; наявність вищої освіти – 11%; досвід професійної праці – 9% (Рашкевич, 2014, с. 18), тобто серед усіх показників доволі високий відсоток, з урахуванням кількості опитуваних, припадає на рівень культурного розвитку, що свідчить про потребу працевлаштування не лише у кваліфікованих працівниках, а й у тих, які мають відповідний культурний рівень, що при взаємодії з іншими є елементом базового рівня конфліктологічної культури.

С. Дичковський розглядає загальні напрямки розв'язання питань культурологічної підготовки фахівців у вищих навчальних технічних закладах, що є складовою педагогічної системи вищого освіти, яка, у свою чергу, базується і здійснюється на загальнопедагогічних принципах навчання й виховання. Культурологічна підготовка, на думку вченого, є

важливою складовою процесу професійної підготовки майбутнього інженера. Вона є системотвірним фактором процесу підготовки студентів вищих технічних закладів освіти, наскрізною ланкою, яка пронизує кожен її компонент (Дичковський, 2009).

Ми повністю підтримуємо думку Ю.Фокіна, який вказує на те, що останні технічні нововведення можуть виходити далеко за рамки техніки. Тому спеціаліст технічного профілю повинен бути перш за все суб'єктом культури, здатним з позиції культури усвідомлювати та морально оцінювати загальнолюдські наслідки тих або інших змін в сфері техніки. В недалекому минулому саме суспільні якості людини розглядались як результат освіти. Сьогодні стали очевидними недоліки такого підходу. Освічена людина є особистістю, тобто членом конкретного суспільства, і повинна усвідомлювати себе частиною людства в цілому. Це досягається через усвідомлення себе в якості суб'єкта культури – носієм та активним продовжувачем вищих досягнень у прагненні до істинної людяності (Фокин, 2002, с. 44). Яскраво вказуючи на те, що фахівець технічного профілю є суб'єктом культури, автор підтверджує важливість культурологічного компонента.

На нашу думку, формування культурологічного компонента буде сприяти розумінню і запобіганню конфліктологічних проблем, які можуть виникати протягом професійної діяльності, адже ми живемо в гуманітарному суспільстві. Якщо розглядати цей компонент у технічному ЗВО, то ми вважаємо, що його впровадження може проходити як через навчально-виховну діяльність, так і через дозвілля.

Ми розглядаємо культурологічний компонент як здатність фахівців технічних спеціальностей оволодіти знаннями, що допоможуть їм вільно орієнтуватися та спілкуватися в полікультурному суспільстві, протистояти антигуманістичним тенденціям у професійній діяльності та толерантно підходити до розв'язання проблем, сприяти розумінню та запобіганню конфліктологічних проблем. В основу культурологічного компонента покладено такі аспекти, як: комунікативні здібності та безконфліктне спілкування; ідеї етнічної ідентифікації; основи професійної етики; здатність до толерантності; сприйняття полікультурності інших та вміння співіснування з ними.

Результати педагогічного експерименту сформованості конфліктологічної культури майбутніх фахівців технічних спеціальностей виявили рівні сформованості культурологічного компонента. Усього в педагогічному експерименті взяли участь 564 особи (ЕГ – 286 респондентів, Вінницький національний технічний університет та КГ – 278 респондентів, Національний лісотехнічний університет України м. Львів).

Дослідження проводилися у процесі вивчення гуманітарних дисциплін культурологічного циклу.

Для достовірності сформованості компонента нами було впроваджено низку методик, бали яких було переведено в рівні відповідно до запропонованих нами критеріїв. Нами були використані такі методики: «Методика експрес-опитувальник «Індекс толерантності»» (Темрук, 2013) – для визначення рівня толерантності та етнічної, соціальної толерантності та толерантності як риси особистості; «Методика «Типи етнічної ідентифікації»» (Г. Солдатова, С. Рижова) – з метою визначення типу етнічної ідентичності для відхилення загрози конфліктів з представниками інших культур (результати представлені на рис. 1).

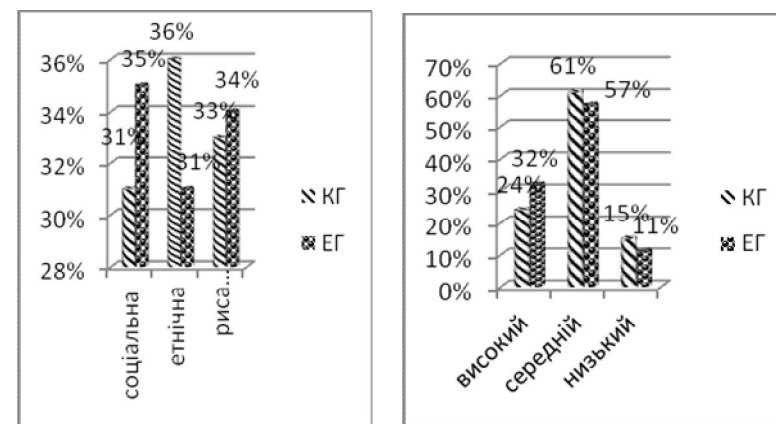

Рис. 1. Порівняльні гістограми рівнів толерантності студентів КГ та ЕГ.

Результати методики дали змогу нам визначити ставлення до навколишнього світу та інших людей, до соціальних установок щодо різних сфер взаємодії, де проявляється толерантність та інтолерантність людини, оскільки при великому показнику низького рівня толерантності сенсу впроваджувати запропоновану педагогічну систему та проводити подальше дослідження не було. Ця методика була важливою у створенні нами технологій для подальшого дослідження та визначення культурологічного компонента конфліктологічної культури майбутніх фахівців технічних спеціальностей.

Важливим у визначенні культурологічного компонента є визначення етнічної ідентифікації, для цього ми застосували «Методику «Типи етнічної ідентифікації»» та визначили різницю та адекватність КГ та ЕГ

для правильного вибору технологій та впровадження їх у навчально-виховний процес (Гречановська, 2018, с. 236). Результати представлені в гістограмі (рис. 2).

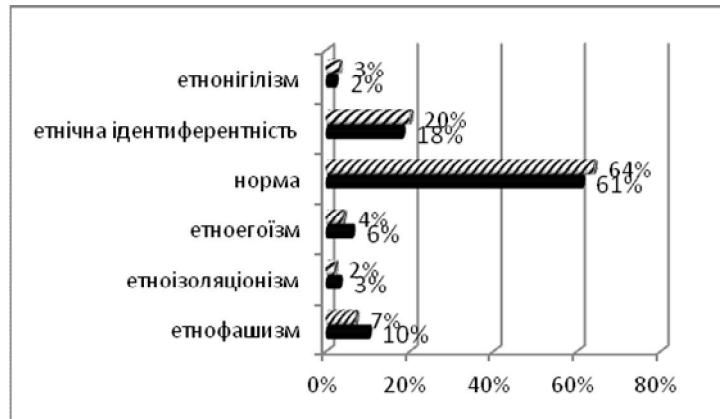

Рис. 2. Порівняльна гістограма визначення етнічної ідентифікації в КГ та ЕГ

Отже, гістограма дає змогу визначити нам ті педагогічні технології, які допоможуть у формуванні рівня культурологічного компонента конфліктологічної культури майбутніх фахівців технічних спеціальностей.

Результати рівнів культурологічного компонента представлено в гістограмі (рис. 3).

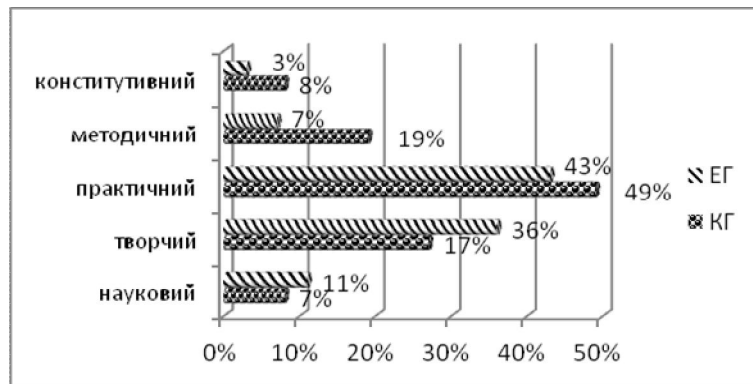

Рис. 3. Порівняльна гістограма сформованості культурологічного компонента конфліктологічної культури майбутніх фахівців технічних спеціальностей

Отже, суттєва відмінність сформованості культурологічного компонента конфліктологічної культури спостерігається у групі КГ на практичному, методичному та конститутивному рівні більше, ніж у ЕГ. Дослідження показує, що культурологічними знаннями студенти контрольної групи володіють достатньо для рівня студентів негуманітарних ЗВО, але недостатнім для застосування в професійній діяльності, що потребує інноваційних підходів у навчально-виховному процесі. Тоді як ЕГ має високий результат на творчому та науковому рівнях і свідчить про те, що ці студенти здатні впроваджувати отримані знання в професійній та науковій діяльності.

Висуємо гіпотезу H_0 – групи за досліджуваною ознакою відрізняються несуттєво, та протилежну до неї H_1 – групи за досліджуваною ознакою відрізняються суттєво. Складемо таблицю розрахунку емпіричного значення коефіцієнта λ , критерію Колмогорова-Смірнова (табл. 1).

Таблиця 1

Розрахунки значення критерію Колмогорова-Смірнова за результатами рівнів сформованості культурологічного компонента конфліктологічної культури майбутніх фахівців технічних спеціальностей

Рівні	Формувальний етап педагогічного експерименту						Максимальна різниця
	КГ			ЕГ			
	Частота	Відносна частота	Накопичені частоти	Частота	Відносна частота	Накопичені частоти	
	n_i	n_i/n	$n_{нак}/n$	m_i	m_i/m	$m_{нак}/m$	$ \frac{n_{i,j}}{n} - \frac{m_{i,j}}{m} = d_{max}$
Конститутивний	22	0,08	0,08	9	0,03	0,03	0,05
Теоретичний	53	0,19	0,27	20	0,07	0,10	0,17
Практичний	136	0,49	0,76	123	0,43	0,53	0,23
Творчий	47	0,17	0,93	103	0,36	0,89	0,04
Науковий	20	0,07	1,00	31	0,11	1,00	0,04
Σ	278	1,00		286	1,00		

$$\lambda = d_{\max} \sqrt{\frac{n_1 \cdot n_2}{n_1 + n_2}} = 0,23 \cdot 10,24 = 2,3552$$

Критерій Колмогорова – Смірнова використаємо на рівні значущості $\alpha = 0,05$, тобто з достовірністю результатів 95% $\lambda_{\text{кр}}(0,05)=0,05726$

Отже, $\lambda_{\text{кр}} < \lambda$ на рівні достовірності 95% гіпотеза H_0 (групи за досліджуваною ознакою відрізняються несуттєво) відхиляється, приймається гіпотеза H_1 – (групи за досліджуваною ознакою відрізняються суттєво), що не можна пояснити випадковістю.

Різниця між рівнями сформованості культурологічного компонента конфліктологічної культури майбутніх фахівців технічних спеціальностей свідчить на користь групи ЕГ.

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, стало очевидним, що формування конфліктологічної культури в майбутніх фахівців технічних спеціальностей є важливим у формуванні професійної компетентності. Формування конфліктологічної культури особистості дає змогу майбутньому фахівцю технічних спеціальностей скомпонувати знання про культуру і конфлікт та спрямувати їх на вміння практичного застосування. За допомогою обґрунтування складових конфліктологічної культури та експериментального визначення сформованості культурологічного компонента, можливе визначення та підходи до освітнього процесу у технічних ЗВО, що сприятиме ефективнішому становленню не лише професійних, а й особистісних якостей. Перспективним напрямом наступних досліджень розглядаємо діагностику інших компонентів конфліктологічної культури майбутніх фахівців технічних спеціальностей та розробку інноваційних форм та методів навчання в процесі вивчення гуманітарних та культурологічних дисциплін.

Література

1. Лебедев С. А., Медведев В. И., Семенов О. П. Инженер – философия – вуз. Ленинград. : изд-во Ленинградского ун-та, 1990. 312 с.
2. Вдовцова С. А. Забезпечення мовної і мовленнєвої компетенції фахівця у системі професійно-технічної освіти. *Українська мова і література в середніх школах, ліцеях, гімназіях*. 2003. № 5. С.131-134.
3. Рашкевич Ю. М. Болонський процес та нова парадигма вищої освіти: монографія. Львів : Вид-тво Львівської політехніки, 2014. 168с.
4. Дичковський С. І. Педагогічні засади культурологічної підготовки майбутніх інженерів засобами дистанційного навчання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Київ, 2009. 21 с.

5. Фокин Ю. Г. Преподавание и воспитание в высшей школе: методология, цели и содержание, творчество : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. Москва : Академия, 2002. 224 с.
6. Темрук О. В. Соціальна психологія : Практикум : навч. посіб. Київ : Каравела, 2013. 280 с.
7. Гречановська О. В. Педагогічна система формування конфліктологічної культури в майбутніх фахівців технічних спеціальностей: монографія. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2018. 437 с.

References

1. Lebedev, S. A., Medvedev, V. I., & Semenov, O. P. (1990). *Inzhener – filosofiya – vuz [Engineer – Philosophy – University]*. Leningrad: Publishing house of Leningrad university (rus).
2. Vdovtsova, S. A. (2003). Zabezpechennya movnoyi i movlennyevoyi kompetentaiyi fahivtsya u systemi profesijno-tehnichnoyi osvity [Provision of language and speech competence of a specialist in the system of vocational education]. *Ukrayinska mova i literatura v serednih shkolah, liceyah, gimnaziyah.*, # 5, 131-134 (ukr).
3. Rashkevich, Yu. M. (2014). *Bolonyskiy protses ta nova paradyhma vyshchoyi osvity: monografiya [Bologna Process and New Paradigm of Higher Education: monograph]*. Lviv: Publishing house of Lviv Politehnic National University (ukr).
4. Dichkovskij, S. I. (2009). *Pedahohichni zasady kulturolohichnoyi pidhotovky maybutnikh inzheneriv zasobamy distantsiynoho navchannia [Pedagogical bases of culturological training of future engineers by means of distance learning]*. (Abstract of Thesis of Candidate of Pedagogical Sciences (ukr).
5. Fokin, Yu. G. (2002). *Prepodavanie i vospitanie v vysshey shkole: metodologiya, tseli i sodержanie, tvorchestvo: ucheb. posobie dlya stud. vyssh. ucheb. zavedeniy [Teaching and education in higher education: methodology, goals and content, creativity: a textbook for students of higher educational institutions]*. Moscow: Publishing Centre "Akademiya" (rus).
6. Temruk, O. V. (2013). *Sotsialna psihohohiya: Praktikum: navch. posib [Social psychology: practical work: tutorial]*. Kyiv: Karavela (ukr).
7. Hrechanovska, O. V. (2018). *Pedahohichna systema formuvannia konfliktologichnoyi kulturi v maybutnikh fakhivtsiv tehnichnykh specialnostey: monografiya [Pedagogical system of formation of conflictological culture in future specialists of technical specialties: monograph]*. Vinnitsia: TOV "TVORI" (ukr).

ДИАГНОСТИКА СФОРМИРОВАННОСТИ КУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКОГО КОМПОНЕНТА КОНФЛИКТОЛОГИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ У СТУДЕНТОВ ТЕХНИЧЕСКИХ ВУЗОВ

Е. В. Гречановская

Технический прогресс и потребность в высококвалифицированных специалистах технических специальностей растут быстрыми темпами. В этой

погоне за професіоналізмом, очень часто не уделяется внимание тому, что професіоналізм будущих инженеров должен проявляться не только среди технических устройств, но и в общении с другими людьми, а евроинтеграционные процессы побуждают к общению с людьми других национальностей, вероисповеданий, этносов, культур. Поэтому формирование конфликтологической культуры у будущих специалистов технических специальностей является важной составляющей профессиональной компетентности.

В статье выделены компоненты конфликтологической культуры, к которым отнесены мотивационно-профессиональный, психологический, когнитивно-креативный, культурологический, оценочный. Одним из приоритетных рассматривается культурологический компонент.

Автор рассматривает культурологический компонент конфликтологической культуры будущих специалистов технических специальностей как способность специалистов технических специальностей овладеть знаниями, которые помогут им свободно ориентироваться и общаться в поликультурном обществе, противостоять антигуманистическим тенденциям в профессиональной деятельности и толерантно подходить к решению проблем, способствовать пониманию и предотвращению конфликтологических проблем. В основу культурологического компонента положены следующие аспекты: коммуникативные способности и бесконфликтное общение; идеи этнической идентификации; основы профессиональной этики; способность к толерантности; восприятие поликультурности других и умение сосуществования с ними.

В статье представлены результаты педагогического эксперимента сформированности культурологического компонента будущих специалистов технических специальностей. Эффективность внедрения интерактивных технологий обучения в процессе преподавания гуманитарных и культурологических дисциплин, способствующих формированию культурологического компонента конфликтологической культуры студентов технических высших учебных заведений, доказано критерием Колмогорова-Смирнова.

Ключевые слова: конфликтологическая культура, культурологический компонент, критерий Колмогорова-Смирнова, гуманитарные дисциплины.

DIAGNOSTICS OF FORMATION OF CULTUROLOGICAL COMPONENT OF CONFLICTOLOGICAL CULTURE IN STUDENTS OF TECHNICAL UNIVERSITIES

O. V. Hrechanovska

Technical progress and the need for highly qualified technical specialists is growing rapidly. In this pursuit of professionalism, very often attention is not paid to the fact that the professionalism of future engineers should manifest itself not only among technical devices, but also in communication with other people, and European integration processes induce communication with people of other nationalities, religions, ethnic groups and cultures. Therefore, the formation of a conflictological culture among future

specialists of technical specialties is an important component of professional competence. The article highlights the components of the conflictological culture to which the motivational-professional, psychological, cognitive-creative, cultural, evaluation components are assigned. One of the priority components is considered cultural component. The author considers the cultural component of the conflictological culture of future technical specialists as the ability of technical specialists to master knowledge that will help them to freely navigate and communicate in a multicultural society, resist anti-humanistic tendencies in their professional activities and tolerantly address problems, promote understanding and prevent conflict problems. The cultural component is based on the following aspects, such as communication skills and conflict-free communication; ideas of ethnic identity; basics of professional ethics; ability to tolerance; perception of the multiculturalism of others and the ability to coexist with them.

The article presents the results of the pedagogical experiment of the formation of the cultural component of future specialists in technical specialties. The effectiveness of introducing interactive learning technologies in the process of teaching humanities and culturological disciplines that contribute to the formation of the cultural component of the conflictological culture of students of technical higher educational institutions is proved by the Kolmogorov-Smirnov criterion.

Keywords: Conflictological culture, cultural component, Kolmogorov-Smirnov criterion, humanitarian disciplines.

Гречановська Олена Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет (м. Вінниця, Україна). E-mail: stellamondo05@gmail.com

Hrechanovska Olena Volodymyrivna – PhD in Pedagogy, Associate Professor of the Department of Philosophy and Humanities, Vinnytsia National Technical University (Vinnytsia, Ukraine). E-mail: stellamondo05@gmail.com